

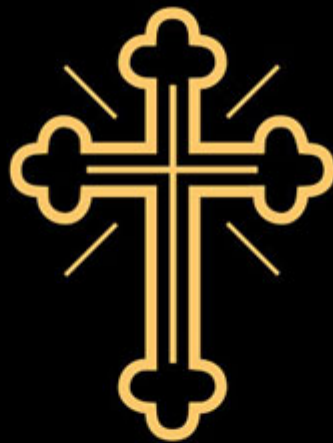
Το Μέγα Ευχολόγιο στη λειτουργική πράξη της Εκκλησίας

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η λειτουργική θέση του Μεγάλου Ευχολογίου και η έντυπη εκδοτική προσπάθεια των τελευταίων ημερών είναι το θέμα συζήτησης της «Πεμπτουσίας» με τον καταξιωμένο Θεολόγο -Μουσικολόγο και Συντάκτη του Τυπικού της Εκκλησίας της Ελλάδος, Διονύσιο Ανατολικιώτη. Το ευχολόγιο αποτελεί βασικό βιβλίο των ιερών ακολουθιών και στο οποίο περιέχονται οι ακολουθίες του νυχθημέρου αλλά και ευχές για κάθε περίπτωση και κάθε λειτουργική ανάγκη.

ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ
ΤΟ ΜΕΓΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ἀπὸ τοῦ 1896

Πεμπτουσία: *Τί είναι Εύχολόγιον;*

Διονύσιος Ανατολικιώτης: Εύχολόγιον είναι τὸ βιβλίο πὸν περιλαμβάνει τὸ σύνολο σχεδὸν τῶν μυστηρίων, ἱεροτελεστιῶν καὶ ἱεροπραξιῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἶναι ἀπὸ τὰ βασικώτερα χριστιανικὰ βιβλία (ὅπως καὶ τὸ Ὡρολόγιον τὸ μέγα) καὶ πιθανώτατα τὸ δεύτερο ἢ τρίτο σὲ ἀρχαιότητα λειτουργικὸ βιβλίο τῆς Ἐκκλησίας. Λόγω τῆς σπουδαιότητός του τὸ Εὐ-χολόγιον σῶζεται σὲ ἕναν μεγάλον ἀριθμὸ χειρογράφων, τὰ ὁποῖα διαθέ-τουν ποικιλία περιεχομένων, καὶ ἔχουν ἄλλοτε εἰδικὸ καὶ ἄλλοτε γενικὸ περιεχόμενον. Ἔτσι ὑπάρχουν χειρόγραφα πὸν περιέχουν μόνον μία ἢ δύο λειτουργίες, ἄλλα μὲ λίγες ἀκόμη ἀκολουθίες, ἄλλα μὲ πληθῶρα τελε-τῶν καὶ εὐχῶν κ.λπ..

Ἀπὸ τὸ ἔτος 1526, ἄρχισαν νὰ ἐμφανίζωνται ἀλλεπάλληλες ἔντυ-πες ἐκδόσεις εὐχολογιῶν, οἱ ὁποῖες γίνονταν ἀνάρπαστες. Σιγὰ σιγὰ καθιερώθηκαν δύο βασικοὶ τύποι τοῦ ἐντύπου βιβλίου, τὸ Εὐχολόγιον τὸ μέγα καὶ τὸ Ἀγιασματάριον ἢ Μικρὸν Εὐχολόγιον. Τὸ Μέγα Εὐχολό-γιον στὴν καθιερωμένη ἀπὸ αἰῶνων σύνθεσί του περιέχει τὶς ἱεροτελε-στίες τῶν ἑπτὰ μυστηρίων, τὶς τάξεις τῶν διαφόρων χειροτονιῶν καὶ χει-ροθεσιῶν, τὴν ἀκολουθία τῶν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ, τὶς ὑπόλοιπες ἱερο-πραξίες καὶ εὐχῆς πὸν χρησιμοποιεῖ ἡ Ἐκκλησία σὲ διάφορες ἀνάγκες καὶ περιστάσεις, καθὼς καὶ τὰ ἀποστολοευαγγέλια τῶν ἐπισημοτέρων ἑορτῶν.

Π.: *Ποιά εἶναι ἡ λειτουργικὴ χρῆσι τοῦ Εὐχολογίου;*

Δ.Α.: Ἡ λειτουργικὴ του χρῆσι εἶναι πολὺ μεγάλη. Τὸ Εὐχο-λόγιον καὶ τὸ Ὡρολόγιον περιέχουν τὴν βασικὴ δομὴ καὶ τὰ σταθερὰ μέρη ὅλων σχεδὸν τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καὶ τελετῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ βασικὴ τους διαφορὰ εἶναι ὅτι τὸ μὲν Εὐχολόγιον περιέχει κυρίως τὰ μέρη τῶν ἀκολουθιῶν πὸν ἀνήκουν στοὺς λειτουργοὺς ἐπισκόπους, πρε-σβυτέρους καὶ διακόνους, ἐνῶ τὸ Ὡρολόγιον περιέχει ὅσα ἀνήκουν στὸν λαόν, στοὺς μοναχοὺς, στοὺς ἀναγνῶστες καὶ στοὺς χοροὺς τῶν ψαλτῶν. Ἐπομένως τὰ δύο αὐτὰ βιβλία εἶναι ἰδιαιτέρως σημαντικὰ καὶ ἀπολύ-τως ἀπαραίτητα γιὰ τὴν τέλεσι τῆς δημόσιας χριστιανικῆς λατρείας στοὺς ναοὺς· καὶ ὅπως ἐπάνω στὸ ἀναλόγιο βρίσκεται πάντοτε τὸ Ὡρο-λόγιον τὸ μέγα, ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὸ ἱερὸ βῆμα δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάζῃ τὸ Εὐχολόγιον τὸ μέγα

.

Μέχρι τὶς πρῶτες δεκαετίες τοῦ 20οῦ αἰῶνος οἱ κληρικοὶ τελοῦσαν τὴν λειτουργία τῶν καθημερινῶν καὶ τῶν ἑορτῶν κυρίως ἀπὸ τὸ Μέγα Εὐχολόγιον· φυσικὰ τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ γιὰ τὶς ἄλλες ἀκολουθίες, τὰ ἱερὰ μυστήρια κ.λπ.. Ἀλλὰ καὶ τὰ πολλὰ μικρὰ λειτουργικὰ βιβλία πὸν χρησιμοποιοῦνται συνήθως σήμερα (ὅπως Ἱερατικόν

, Ἀρχιερατικόν, Ἱεροδιακονικόν, Ἀγιασματάριον, Μικρὸν Εὐχολόγιον, Νεκρώσιμες ἀκο-λουθίες, Ἐγκαινιαστικόν, εἰδικὰ τεύχη γιὰ τὴν Βάπτισι, τὸν Γάμο, τὸ Εὐχέλαιο κ.λπ.) δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ Μέ-γα Εὐχολόγιον.

Σήμερα δὲν χρησιμοποιεῖται τόσο πολὺ τὸ Μέγα Εὐχολόγιον, διότι τὰ μικρότερα ἱερατικὰ καὶ εὐχολόγια εἶναι πιὸ εὐχρηστα· ὅμως δὲν εἶναι πλήρη. Μπορεῖ νὰ περιέχουν τὶς συνηθέστερες ἀκολουθίες καὶ τὰ συχνότερα μυστήρια, ἀλλὰ παραλείπουν πολλὰς ἄλλες ἀκολουθίες οἱ ὁποῖες εἶναι ἐξίσου ἀπαραίτητες. Γιὰ παράδειγμα ἂν χρειαστῇ οἱ ναοὶ νὰ τελέσουν τὴν ἀκολουθία *εἰς φόβον σειсмоῦ*, μόνον στὸ Μέγα Εὐχο-λόγιον θὰ τὴν βροῦν. Καὶ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω, ἀφοῦ κατοικοῦμε σὲ μία ἀπὸ τὶς πιὸ σεισμογενεῖς περιοχὲς τοῦ κόσμου, ὅπου κάθε μῆνα γίνονται τοῦλάχιστον 2 μεγάλοι σεισμοὶ ἀπὸ 5 ρίχτερ καὶ ἄνω, πῶς δὲν ἔχει καθιερωθῇ νὰ ψάλλεται τοῦλάχιστον μία φορὰ τὴν ἐβδομάδα αὕτῃ ἡ ἀκολουθία ἐκ περιτροπῆς σὲ κάθε ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια.

Ἄς ἀναφέρω καὶ ἄλλο ἓνα παράδειγμα. Θυμοῦμαι ὅτι, ὅταν στὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνος μαινόταν ὁ πόλεμος στὴν τότε Γιουγκο-σλαβία καὶ ὅλοι φοβοῦνταν μήπως τὸ κακὸ τοῦ πολέμου ἐπεκταθῇ καὶ στὰ ὑπόλοιπα Βαλκάνια, ἔγινε μία εἰδικὴ ἀγρυπνία σὲ κάποιον ναὸ πα-ρουσία ἀρχιερέως. Καὶ ἐνῶ περίμενα νὰ ἀκούσω νὰ ψάλλεται ἡ ἀκο-λουθία *ἐπὶ ἀπειλῇ πολέμου*, ποὺ ὑπάρχει στὸ Μέγα Εὐχολόγιον, ἐψάλη ἡ ἀκολουθία τῆς τιμίας Σκέπης, ἡ ὁποία δὲν ταίριαζε στὴν περίπτωσι, διότι ἡ ἀκολουθία τῆς τ. Σκέπης εἶναι εὐχαριστήριος γιὰ τὴν ἐπίτευξι στρατιωτικῆς νίκης, καὶ ὄχι ἱκετευτικὴ γιὰ τὴν ἀποτροπὴ ἢ κατάπαυσι ἐνὸς πολέμου. Μία τέτοια ἀγρυπνία κανονικὰ δὲν εἶναι πανηγυρικὴ μὲ πολυέλεο καὶ ἐόρτια καθίσματα, ἀλλὰ ἔχει κατανυκτικὸ χαρακτήρα καὶ ἡ δομὴ τῆς εἶναι πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν συνήθη ἀγρυπνία. Αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ὅμως μόνον στὸ Μέγα Εὐχολόγιον τὰ βρίσκει κανεῖς.

Μπορῶ νὰ ἀναφέρω καὶ ἄλλα παρόμοια παραδείγματα, ἀλλὰ δὲν θὰ ἤθελα νὰ ἐπεκταθῶ. Θὰ ἐπισημάνω μόνον ὅτι ἀκόμη καὶ γιὰ τοὺς ψάλτες μπορεῖ νὰ εἶναι ὠφέλιμο τὸ Μέγα Εὐχολόγιον. Γιὰ παράδειγμα μόνον σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον ὑπάρχει ἡ διευκρίνισις ὅτι, ἂν τὴν ἴδια ἡμέρα γιορτάζουν πολλοὶ ἅγιοι, τότε τὸ γνωστὸ κοινωνικὸ «*Εἰς μνημόσυνον*» μετατρέπεται σὲ πληθυντικὸ ἀριθμὸ καὶ γίνεται «*Εἰς μνημόσυνον αἰώνι-ον ἔσσονται δίκαιοι*». Γενικῶς τὸ Μ. Εὐχολόγιον εἶναι καὶ σήμερα χρήσι-μο καὶ ἀπαραίτητο, καὶ δὲν θὰ πρέπει νὰ λείπη ἀπὸ τοὺς ναοὺς οὔτε ἀπὸ τὶς βιβλιοθήκες τῶν κληρικῶν.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΩΜΑΤΟΣ ἡτοι ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Εἰ μὲν βούλονται ἐν ταυτῇ στεφανωθῆναι, εἰσέρχονται ἐν τῇ ναῷ μετὰ χρόνῳ ἀπομένον, προπορευομένου τοῦ Ἱερῆος μετὰ θυματοῦ, καὶ φάλλοντος τὸν ἐπόμενον Ψαλμὸν (ροῦ) οὗτο.

Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον.

Ὁ δὲ λαὸς ἐν ἐκάστῳ στίχῳ λέγει·

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Μακάριος εἰ, καὶ καλῶς σοι ἔσται.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Ἡ γυνὴ σου ὡς ἄμπλος εὐθηνούσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Οἱ υἱοὶ σου ὡς νεύματα ἐλαίου κύκλῳ τῆς τραπέζης σου.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Τοῦ οὗτου εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Εὐλογῆσαι σε Κύριος ἐκ Σιών, καὶ ἴδῃς τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Καὶ ἴδῃς υἱὸς τῶν υἰῶν σου. Εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ.

Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Εἰτα ὁ Διάκονος· Εὐλόγησον, Δέσποτα.

Ὁ δὲ Ἱερεὺς λέγει·

Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορὸς· Ἀμήν.

Εἰτα ὁ Διάκονος·

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

Ὁ χορὸς· Κύριε, ἐλέησον.

ὑπὲρ τῆς ἀνωθεν εἰρήνης.

ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου.

ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου.

ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (τοῦ δεῖνος).

ὑπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (τοῦ δε) καὶ (τῆς δε) τῶν νῦν συναπτομένων ἀλλήλοισι εἰς γάμου κοινωνίαν, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι τὸν γάμον τούτον ὡς τὸν ἐν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

ὑπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς σωφροσύνην καὶ καρπὸν κοιλίας πρὸς τὸ συμφέρον, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

ὑπὲρ τοῦ εὐφρανθῆναι αὐτοὺς ἐν ὁράσει υἱῶν καὶ θυγατέρων, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

ὑπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς εὐτεχνίας ἀπόλαυσιν καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγὴν, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

ὑπὲρ τοῦ δωρηθῆναι αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

ὑπὲρ τοῦ ρυσθῆναι αὐτοὺς τε καὶ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἐλπίφως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθώμεν.

Π.: Ποιό ἦταν τὸ σκεπτικὸ γιὰ τὴν νέα ἔκδοσι τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου;

Δ.Α.: Πολλοὶ ἦσαν οἱ λόγοι ποὺ ὠδήγησαν στὴν ἀπόφασιν νὰ ἐτοιμασθῇ αὐτὴ ἡ δύσκολη καὶ μακροχρόνια ἔκδοσι, ἂν καὶ οἱ καιροὶ γε-νικῶς δὲν εἶναι εὐνοϊκοὶ γιὰ τέτοιες ἀπόπειρες. Ἀναφέρω κάποιους ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λόγους.

1) Τὸ Μέγα Εὐχολόγιον εἶχε ἐκδοθῇ γιὰ τελευταία φορὰ τὸ 1927, καθόσον γνωρίζω, καὶ ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα δὲν εἶχε γίνει ἄλλη νέα ἔκδοσί του. Καὶ ὅταν μιῶ ἐδῶ γιὰ νέα ἔκδοσι, ἐννοῶ νέα στοιχειοθεσία τῆς ὕλης, ἐξ ἀρχῆς ἔλεγχον ὅλων τῶν ἀκολουθιῶν καὶ τῶν εὐχῶν, διορθώ-σεις τῶν κειμένων, ὅπου αὐτὸ ἦταν ἀναγκαῖο, καὶ λοιπά. Ὅταν ἐξαν-τλήθηκε ἡ ἔκδοσις τοῦ 1927 καὶ δημιουργήθηκε ἔλλειψι τοῦ βιβλίου, τὸ κενὸ καλύφθηκε ἢ μὲ ἐπανεκδόσεις, οἱ ὁποῖες ἦσαν φωτογραφικὲς ἀνα-παραγωγὲς παλαιοτέρων ἐκδόσεων (μὲ τὶς ὅποιες ἀδυναμίες τους), ἢ μὲ ἐκδόσεις μεμονωμένων ἀκολουθιῶν καὶ μικρῶν εὐχολογιῶν, ποὺ δὲν καλύπτουν ὅλη τὴν ὕλη τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου.

2) Ἀπὸ τὸ 1970 οἱ Ἐκδόσεις Παπαδημητρίου, ὑπὸ τὴν τότε μορφή τους, ἐπανεξέδιδαν συνεχῶς μία ἀξιόλογη ἔκδοσι τοῦ Μ. Εὐχολογίου, ποὺ εἶχε γίνει στὴν Βενετία τὸν 19ο αἰῶνα. Τὰ τελευταῖα χρόνια ὅμως ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος ἔχει ξεκινήσει μία προσπάθεια ἀνανεώσεως καὶ βελτιώ-σεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκδόσεών του. Σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια θεώρησε ὅτι ἦρθε ὁ καιρὸς γιὰ μία νέα ἔκδοσι

τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου, ἡ ὁποία νὰ ἀναδεικνύη καλλίτερα τὸν λειτουργικὸ πλοῦτο τῆς Ἐκκλησίας.

3) Τὶς τελευταῖες δεκαετίες ἡ ἐπιστήμη τῆς λειτουργικῆς καὶ ἰδίως ἡ ἔρευνα τῶν λειτουργικῶν χειρογράφων ἀναπτύχθηκαν πολὺ, ἡ πρόσβασι σὲ λειτουργικοὺς κώδικες καὶ παλαίτυπες ἐκδόσεις διευκολύνθηκαν σὲ ἐντυπωσιακὸ βαθμὸ μὲ τὶς σύγχρονες τεχνολογίες, ἐνῶ δημοσιεύτηκαν καὶ δημοσιεύονται ἀξιόλογες ἐργασίες καὶ διατριβὲς γιὰ διάφορα θέμα-τα τοῦ Εὐχολογίου. Ὅλη αὐτὴ ἡ γνῶσι ἔπρεπε ἀσφαλῶς νὰ ἀξιοποιη-θῇ.

4) Στὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος εἶχαν γίνοι ἀπὸ τοὺς τότε ἐκδότες καὶ ἐπιμελητὰς τοῦ βιβλίου κάποιες ἀπόπειρες νὰ βελτιωθοῦν τὰ κείμενα τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου μὲ βάσι τὶς μαρτυρίες ὠρισμένων χειρογρά-φων. Ἡ μὲν πρόθεσι ἦταν καλὴ, ἡ ὅλη προσπάθεια ὅμως στηρίχτηκε σὲ πολὺ μικρὸ καὶ ἀνεπαρκῆ ἀριθμὸ χειρογράφων, καὶ μάλιστα μεταγενε-στέρων, μὲ ἀποτέλεσμα σὲ πολλὰς περιπτώσεις νὰ υἱοθετηθοῦν γραφὲς ἰδιάζουσες σὲ ἕναν ἢ δύο κώδικες καὶ νὰ ἀλλοιωθοῦν σημεῖα ποὺ δὲν χρειάζονταν καμμία ἐπέμβασι. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ σύγχρονη παραβολὴ μὲ χειρόγραφα καὶ παλαίτυπες λειτουργικὰς ἐκδόσεις ἀνέδειξε μία πληθῶ-ρα παλαιῶν τυπογραφικῶν λαθῶν ἢ ἀνεπιτυχῶν διορθωτικῶν ἐπεμβά-σεων, ποὺ διαιωνίζονταν ἐπὶ αἰῶνες μὲ τὴν ἀντιγραφὴ ἀπὸ ἑκδοσι σὲ ἑκδοσι. Ὅλα αὐτὰ ἔπρεπε νὰ διορθωθοῦν.

5) Γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς νέας ἐκδόσεως ἐλήφθησαν ὑπόψιν περισσό-τερα ἀπὸ 100 λειτουργικὰ χειρόγραφα (ἀπὸ τὸν 4ο ἕως τὸν 18ο αἰῶνα) καὶ πάνω ἀπὸ 130 παλαίτυπες λειτουργικὰς ἐκδόσεις. Ἀποκαταστάθη-καν πολλὰ κείμενα βάσει χειρογράφων· διωρθώθηκαν περισσότερα ἀπὸ 300 σημεῖα εὐχῶν μὲ ἐσφαλμένο ἢ ἐλλιπεῖς κείμενο (σὲ ὠρισμένες περι-πτώσεις δογματικῆς σημασίας)· ἀποκαταστάθηκαν ἢ συμπληρώθηκαν περισσότερα ἀπὸ 200 βιβλικὰ χωρία, προκείμενα καὶ ἀποσπάσματα· ἔ-γιναν περισσότερες ἀπὸ 460 ἄλλες φιλολογικὰς διορθώσεις· ἀποκατα-στάθηκαν στὴν θέσι τους ἢ διατηρήθηκαν εὐχὲς ἢ ἀκολουθίες, ποὺ ἔλει-παν ἀπὸ κάποιες ἐκδόσεις, ἐνῶ ἀντιθέτως ἀφαιρέθηκαν φράσεις ἢ κεί-μενα ποὺ αὐθαιρέτως εἶχαν εἰσαχθῇ στὰ νεώτερα χρόνια. Γενικῶς στὴν νέα ἑκδοσι ὑπάρχουν περισσότερες ἀπὸ 1000 ἀναγκαῖες διορθώσεις.

Π.: Ποιὰ εἶναι τὰ περιεχόμενα τῆς νέας ἐκδόσεως τοῦ Εὐχο-λογίου;

Δ.Α.: Τὰ περιεχόμενα τοῦ ἐντύπου Μεγάλου Εὐχολογίου εἶναι καθιερωμένα ἐδῶ καὶ 5 αἰῶνες. Ἡ νέα ἑκδοσι δὲν ἔγινε μὲ σκοπὸ νὰ ἀλλάξῃ τὰ περιεχόμενα, ἀλλὰ γιὰ νὰ παρουσιάσῃ τὰ καθιερωμένα ἱερὰ κείμενα μὲ σωστότερο καὶ πιὸ ὠλοκληρωμένο τρόπο, ποὺ νὰ ἀνταποκρί-νεται στὶς σύγχρονες λειτουργικὰς καὶ ποιμαντικὰς ἀνάγκες. Πολλοὶ ἱε-ρεῖς σήμερα ἀγνοοῦν τί ἀκριβῶς περιέχει τὸ Μ.

Εὐχολόγιον, διότι ὅλες οἱ προηγούμενες ἐκδόσεις του δὲν ἦσαν καθόλου χρηστικές. Εἶχαν τὶς διάφορες ἀκολουθίες καὶ τὶς εὐχὲς ἀνακατεμένες, χωρὶς κάποια λογικὴ σειρά, καὶ συχνὰ ἦταν δύσκολο νὰ βρῇ κανεὶς κάτι, εἰδικὰ ἂν βιαζόταν. Γιὰ παράδειγμα, στὴν ἀρχὴ τοῦ Εὐχολογίου ὑπῆρχαν ὁ ἔσπερινός, ὁ ὄρ-θρος καὶ οἱ λειτουργίες, ἀλλὰ οἱ ἀπολύσεις τῶν δεσποτικῶν ἐορτῶν βρίσκονταν 500 σελίδες μακριά, στὸ τέλος τοῦ βιβλίου. Ὑπῆρχαν εὐχὲς εἰς τεθνεῶτα οἱ ὁποῖες δὲν βρίσκονταν στὸ τμήμα τῶν νεκρωσίμων ἀκολου-θιῶν, ἀλλὰ μετὰ τὶς ἀκολουθίες τῆς μοναχικῆς κουρᾶς· καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια. Γενικῶς δὲν ὑπῆρχε μία δομὴ στὴν σύνθεσι τοῦ βιβλίου, ἀλ-λὰ «πλίνθοι καὶ κέραμοι ἀτάκτως ἐρριμμένοι».

Στὴν νέα ἔκδοσι ὅλο τὸ παλαιὸ ὑλικὸ κατατάχτηκε σὲ ὁμάδες καὶ κατηγορίες, ὥστε νὰ μπορῇ εὐκόλα ὁ λειτουργὸς μὲ μιὰ ματιὰ νὰ ἔχῃ ἐποπτία· νὰ ξέρῃ ὅτι πρῶτα βρίσκονται οἱ λειτουργίες, μετὰ τὰ ὑπό-λοιπα μυστήρια, ὕστερα τὰ ἐγκαίνια, μετὰ οἱ ἄλλες ἀκολουθίες, οἱ εὐχὲς, καὶ λοιπά. Δημιουργήθηκαν λοιπὸν 4 μέρη μὲ ἐνότητες καὶ ὑπο-ενότητες, ὅπου συγκεντρώθηκαν τελετὲς καὶ εὐχὲς μὲ κοινὸ ἢ παρα-πλήσιο θέμα.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν νέα μεθοδικὴ καὶ χρηστικώτερη κατάταξι τοῦ παλαιοῦ ὑλικοῦ, ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα, ποὺ πρῶ-τη φορὰ περιλαμβάνονται στὸ Μέγα Εὐχολόγιον, καὶ κάνουν τὴν πα-ροῦσα ἔκδοσι νὰ διαφέρῃ κατὰ πολὺ ἀπὸ ὅλες τὶς προηγούμενες ἐκδό-σεις τῶν τελευταίων 5 αἰώνων. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὑπάρχει ἀναλυτικὸς πί-ναξ περιεχομένων ἐλληνιστὶ καὶ ἀγγλιστί, καὶ κατόπιν ἀκολουθοῦν 100 σελίδες μὲ πρόλογο, ἀναλυτικὴ ἐπιστημονικὴ εἰσαγωγή καὶ πλουσιώ-τατο ὑπόμνημα, ὅπου ὁ ἀναγνώστης θὰ βρῇ 300 σχόλια καὶ παρατηρή-σεις μὲ περιεχόμενο κριτικὸ, φιλολογικὸ, λειτουργικὸ, τελετουργικὸ καὶ πραγματολογικὸ.

Ἀκολουθοῦν οἱ καθιερωμένες ἀκολουθίες καὶ εὐχὲς τοῦ βιβλίου, ἀλλὰ μὲ νέα μεθοδικὴ κατάταξι ὡς ἑξῆς. Στὸ πρῶτο μέρος συγκεντρώ-θηκαν τὰ ἱερὰ μυστήρια (λειτουργία, βάπτισμα, χειροτονία κ.λπ.) καὶ οἱ συναφεῖς μὲ αὐτὰ ἀκολουθίες (ἔσπερινός, ὄρθρος, προπαρασκευαστικὲς τελετὲς, κ.ἄ). Στὸ δεῦτερο μέρος ὑπάρχουν διάφορες ἱεροπραξίες, οἱ ὁποῖες συνδέονται μὲ τὴν λειτουργία ἢ τὸν ναό, ὅπως ἡ ἀκολουθία τῶν ἐγκαινίων, οἱ μοναχικὲς κουρὲς καὶ οἱ νεκρώσιμες ἀκολουθίες. Στὸ τρίτο μέρος περιλαμβάνονται τελετὲς καὶ εὐχὲς γιὰ διάφορες περιστάσεις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὅπως οἱ παρακλήσεις, ἡ κατανυκτικὴ λιτὴ, οἱ ἀκολου-θίες «ἐπὶ ἀνομβρίας», «εἰς φόβον σειсмоῦ», «εἰς λοιμῶδη νόσον καὶ λιμόν», «ἐπὶ ἀπειλῇ πολέμου καὶ συμφορᾷ λαοῦ», εὐχὲς σὲ ἐξορκισμούς, σὲ ἀσθένειες, σὲ θεμελιώσεις κτηρίων, καὶ ἄλλα. Στὸ τέταρτο μέρος τοῦ Εὐχολογίου ὑπάρχει πρῶτα μία συλλογὴ ἀποστολικῶν καὶ εὐαγγελικῶν περικοπῶν γιὰ διάφορες ἐόρτιες

ήμερες τοῦ ἔτους, καὶ ἀκολουθοῦν ὠρισμένα κείμενα χρήσιμα στοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους ὅπως ὁ τύπος τῆς κανονικῆς συμμαρτυρίας καὶ λοιπά.

Στὴν συνέχεια ὑπάρχει ἓνα νεώτερο ἐπίμετρο ποὺ περιλαμβάνει· δοξολογίες σὲ ἐθνικὲς ἐπετείους, τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ καὶ τὴν νεκρώσι-μο ἀκολουθία κατὰ τὶς διατάξεις τοῦ Τυπικοῦ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησί-ας, τὴν ἀναλυτικώτερη τάξι τοῦ καθαγιασμοῦ τοῦ ἁγίου μύρου ὅπως τηρεῖται στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο κατὰ τοὺς τελευταίους δύο αἰῶνες. Τὰ κείμενα τοῦ ἐπιμέτρου δὲν ὑπάρχουν στὰ παλαιότερα εὐχο-λόγια, χρησιμοποιοῦνται ὅμως εὐρύτατα σήμερα καὶ ἡ συμπερίληψίς τους κρίθηκε ἀναγκαία.

Στὸ τέλος τῆς ἐκδόσεως γιὰ πρώτη φορὰ περιέχονται ἑννέα εὐρε-τηριακοὶ πίνακες· 1) βιβλικῶν χωρίων καὶ περικοπῶν, 2) κυρίων ὀνομά-των, 3) λειτουργικῶν θεμάτων καὶ ὄρων, 4) ὁμολογιακῶν κειμένων καὶ λιβέλλων, 5) εὐρετήριο εὐχῶν, 6) ἀπαγγελλομένων κειμένων, 7) ἱερατι-κῶν ἐκφωνήσεων, 8) ὕμνογραφημάτων, καὶ 9) ἀλφαβητικὸς πίναξ περι-εχομένων ἑλληνιστὶ καὶ ἀγγλιστί. Ἄν ἓνας ἱερεὺς θυμᾶται τὴν ἀρχὴ ἢ τὴν ἐκφώνησι μιᾶς εὐχῆς, μὲ αὐτὰ τὰ εὐρετήρια μπορεῖ νὰ βρῇ εὐκόλα αὐτὸ ποὺ ζητᾶ.

Π.: Πότε κυκλοφόρησε ἡ νέα ἔκδοσι τοῦ Μεγάλου Εὐχολογί-ου καὶ πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν ἀποκτήσῃ;

Δ.Α.: Ἡ νέα λειτουργικὴ ἔκδοσι τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου δι-ατίθεται στὸ κοινὸ ἀπὸ τὸ 2014. Εἶναι ἐπιμελημένη καὶ διωρθωμένη, μὲ δίχρωμη ἐκτύπωσι (κόκκινο – μαῦρο) καὶ καλλιτεχνικὸ ἐξώφυλλο (χρυ-σοτυπία), σχῆμα 17 X 25, σελίδες 840 (112 + 728). Ὑπάρχει στὰ ἐκ-κλησιαστικὰ βιβλιοπωλεῖα, ἀλλὰ καὶ στὰ μεγάλα γενικὰ βιβλιοπωλεῖα. Κάθε ἐνδιαφερόμενος μπορεῖ νὰ ἐπικοινωνήσῃ γιὰ ὁποιαδήποτε πληρο-φορία μὲ τὶς ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Ἀλίτσης 4, Ἀθῆναι Τ.Κ. 10433, τηλ. 210-8254321, φᾶξ 210-8254322, e-mail: [«Πατήστε ἐδῶ γιὰ ἐμφάνιση»](#)

Ὁ Διονύσιος Ἀνατολικιώτης (www.symbole.gr) εἶναι διδάκτωρ τῆς φιλοσοφικῆς σχο-λῆς Ἀθηνῶν, μουσικολόγος-τυπικολόγος, πτυχιούχος κοινωνικῆς θεολογίας, ἐπιμελητὴς ἐκδόσεων φιλολογικῶς καὶ τυπογραφικῶς, καὶ συγγραφεύς. Συντάσσει ἐδῶ καὶ μία δεκαετία τὸ Κανονάριον (= τυπικὸ) τῶν Διπτύχων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ ἄλλα ἐτήσια τυπικὰ βοηθήματα. Εἶναι διευθυντὴς συντάξεως τῆς ἐπιθεωρήσεως «Συμβολή» καὶ διαχειριστὴς τῆς ὁμώνυμης ἱστοσελίδος (www.symbole.gr). Ἔχει συμμετάσχει σὲ περισσότε-ρα ἀπὸ 25 ἐπιστημονικὰ (πανελλήνια καὶ διεθνῆ) συνέδρια καὶ ἡμερίδες.

Ἀπὸ τὸ 1985 ἀρθρογραφεῖ σὲ διάφορα ἔντυπα ἀπὸ δὲ τὸ 2001 καὶ στὸ διαδίκτυο, καὶ ἔχει δημοσιεύσει περισσότερα ἀπὸ 300 ἄρθρα θεολογικοῦ, τυπικολειτουργικοῦ, φιλολο-γικοῦ, ἱστορικοῦ, μουσικολογικοῦ, καὶ γενικοῦ περιεχομένου. Μέχρι σήμερα ἔχουν ἐκδοθῇ πάνω ἀπὸ 60 δικά του συγγράμματα καὶ ἐπιστημονικὲς ἐργασίες.

Έχει επιμεληθῇ ἐπίσης τὴν ἔκδοσι περίπου 330 βιβλίων, συνολικῆς ἐκτάσεως ἄνω τῶν 70.000 σελίδων. Μία ἀπὸ τὶς πρόσφατες ἐργασίες του εἶναι καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπιμέλεια στὴν νέα ἔκδοσι τοῦ Μεγά-λου Εὐχολογίου, γιὰ τὴν ὁποία καὶ παραχώρησε στὴν Πεκπουσία τὴν συνέντευξι πὺ ἀκο-λουθεῖ.